

กิเลสพาหลง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “กราบพระ แก่จิตแก่ยาก แต่ครูบาอาจารย์แก้ได้”

ลูกศิษย์ขอกราบครูบาอาจารย์อย่างยิ่งที่ได้กรุณาเมตตาธรรมกับเด็กน้อย ลูกไม่รู้เลยว่ามันเป็นกิเลสชนิดหนึ่ง เจอมันบ่อยๆ ก็ไม่รู้จักมัน นึกเอาเองว่าคงเป็นสภาวะอะไรสักอย่างหนึ่ง แต่กว่าจะเจอมัน เราก็ต้องทำสมาธิจนสงบระดับหนึ่งด้วย มันถึงได้เจอ มันมาแปลก มาแล้วให้ติดให้หลงมันด้วย แต่ที่สงสัยเพราะทำไมมันไม่ยอมเปลี่ยนแปลงตามหลักอนิจจัง จึงเขียนมาถามหลวงพ่อมันติดอะไร

ถ้าไม่เจอครูบาอาจารย์แก้จิตให้ คงไม่มีทางรู้ตัว และคงติดไปจนตายก็ได้ พออาจารย์แก้ให้โดยบอกลูกว่า ต้องกลับมาที่เรากำหนด และรู้ว่ามันคือกิเลส อย่าไปอยู่กับมัน มันหนีไปเลย แปลกมากๆ จริงๆ

ลูกรู้แล้วว่าครูบาอาจารย์บอกว่าติด มันหมายถึงอะไร ที่เขียนมาก็อยากจะกราบเท้าหลวงพ่อบ้าง จึงกราบมาทางนี้ค่ะ

ตอบ : ไฉนที่เขียนครั้งที่แล้วว่าแก่จิตไฉ แก่จิตแก่ยาก แก่จิตแก่ยาก เวลาแก่จิต เวลาหลงปุ้มนั่นท่านบอกเลยนะ “จิตนี้แก่ยากนะ ให้พระปฏิบัติมา ผู้เฒ่าจะแก่ว่า ถ้าผู้เฒ่าไม่อยู่แล้วแก่ยากนะ”

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เขาเขียนมาถามครั้งที่แล้ว ที่บอกว่ามันเป็นก้อนที่เขาไปเจอ มันนะ

คุยกันมานานเนกาเลนะ แต่เวลาคุยกันแล้วมันก็สองคนยลตามช่อง คนหนึ่งเห็นดวงดาว คนหนึ่งเห็นโคลนตม คนที่เขามองสูงขึ้น เขาก็เห็นดวงดาว สองคนยลตามช่องช่องเดียวกัน แต่คนหนึ่งมองก้มลง เห็นแต่โคลนตม คนหนึ่งมองขึ้น เห็นแต่ดวงดาว

นี่ก็เหมือนกัน คุยกันมาเป็นปี คุยกันมาอย่างนั้นนะ ก็บอกว่ามันติดๆ

ไม่เข้าใจ จะเรียกร่องเอาคุณธรรม ครั้งที่แล้ว เห็นไหม ใส่ไปเต็มที่แล้ว

นี่รู้แล้วค่ะ พอรู้แล้วมันหายไปเลย ให้อีกอนๆ หายไปแล้ว ให้อำแพงที่ขวางหน้าไม่มีเลย แต่เมื่อก่อนนั้นทำไมมันมีล่ะ มันมีเพราะอะไร เพราะกิเลสมันหลอกใจ กิเลสมันพาหลง กิเลสมันหลอกกว่านี้เป็นธรรม เวลาเข้าไป ว่างหมดเลย สว่างหมดเลย

อุปกิเลส ๑๖ ความว่าง โอภาส แสงสว่าง ความสว่างไสว อุปกิเลสใจ กิเลสอันละเอียด กิเลสทั้งนั้น แต่คนมันไม่เคยภาวนา พอเข้าไป ไปเห็นความสว่าง ไปเห็นแสง ไปเห็นอะไร ตื่นเต้นๆ พอตื่นเต้นแล้ว พอตื่นเต้น ทำไมถึงตื่นเต้นล่ะ ตื่นเต้นเพราะคิดว่ามันดี คิดว่า คำว่า “คิดว่ามันดี คิดว่ามันเป็นธรรม” เพราะหลงใจ เข้าใจว่ามันดี เข้าใจว่ามันเป็นคุณธรรม เสร็จแล้วก็ไปติดอยู่นั่นแหละ แล้วไปไหนไม่รอด แล้วพอเราติดใช้ไหม เราติดแสงสว่าง ก็ใส่อยูอย่างนั้นแหละ ก็มาหลอกให้ติด

แต่พอบอกว่ามันติด มันเป็นกิเลส มันไม่ใช่คุณธรรม

แปลกใจค่ะ พอรู้ตัวว่ามันไม่ใช่ มันก็แปลกจริงๆ นะ มันหายไปเลย

อ้าว! แล้วติดอยู่เป็นปีๆ ให้อำแพงนี้ มันติดอยู่เป็นปีๆ นี่ไง เวลาครูบาอาจารย์ที่ภาวนา บางองค์ติด ๒ ปี บางองค์ติด ๓ ปี บางองค์ไม่ติดเลย เห็นไหม เวลาไปติด มันเข้าใจว่าเป็นธรรม เข้าใจว่าคุณธรรมเป็นแบบนี้ “อ้อ! นิพพานมันเป็นอย่างนี้เอง มันว่างหมดเลย มันเป็นอย่างนี้เอง”...ติดอยู่นั่นแหละ

แล้วเวลาครูบาอาจารย์ที่ไปแก้ไขนะ กิเลสมันจะสวมรอย “เหมือนกัน อันเดียวกัน เหมือนกันหมดเลย นิพพานเป็นอย่างนี้ ของครูบาอาจารย์เป็นอย่างนี้ ของเราก็คือเป็นอย่างนี้ อันเดียวกันเลย”...ติด

ฉะนั้น เวลาติดแล้ว ครูบาอาจารย์ท่านจะมีวิธีการอย่างไร เวลาจะบอกอย่างไร ใช้อุบายให้เขาเข้าใจได้ ถ้าเขาเข้าใจได้ เขามีปัญญา เขาจะรู้ว่าเขาติด ถ้ารู้ว่าเขาติดนะ สิ่งที่ว่าติด ดูสิ เวลาหลงตาท่านบอก เวลาจิตท่านสงบ ท่านพิจารณาอสุภะผ่านไปแล้ว จิตมันว่างหมดเลย มองไปที่ทะเลภูเขาเลากาไปทั้งนั้นนะ แล้วท่านก็สำคัญ โอ้ย! จิตของเราทำไมมันมหัศจรรย์ขนาดนี้ จิตของเราทำไมมันลึกลับซับซ้อนขนาดนี้ มันเห็นแล้วมันทิ้งไปหมดเลย ท่านบอกว่าท่านหลงอยู่อย่างนี้ ฉะนั้น เพราะหลงปุ้มนั่นท่านนิพพานไปแล้ว มันมีคุณธรรมมาบอกนะ ใจที่ว่าสว่างไสวมันเกิดจากอะไร เกิดจากจุดและต่อม

ทั้งๆ ที่ธรรมะเตือนแล้ว ธรรมะเทศน์สอนแล้ว สอนว่านั่นนะเกิดจากจุดและต่อม จุดและต่อมคืออวิชชา ก็ยังจุดและต่อมมันคืออะไร ก็ยังงงนะ จุดและต่อมมันคืออะไร ท่านพูดเองว่า ถ้าหลงปุ้มนั้นยังอยู่นะ ถ้าท่านเอาจุดและต่อมไปหาหลงปุ้มนั้น หลงปุ้มนั้นก็จะบอกเลยว่า จุดและต่อมมันเป็นภวาสวะ เป็นภพ เป็นจิตเดิมแท้ แล้วถ้าจะมีอุบายในการที่จะเข้าไปหา มันต้องทวนกระแสกลับ

ที่นี้หลงปุ้มนั้นไม่อยู่ พอธรรมะเทศน์ให้ฟัง ท่านก็แบกคุณธรรมอันนั้นไปอีก ๘ เดือน คั่นคว่ำแสวงหา พยายามการกระทำ จนถึงที่สุดมันย้อนกลับมาจนไปเป็นโรคเสียดอก เขาตายวันละ ๗ ศพ ๘ ศพ มันยิ่งไปเห็นแล้วมันยิ่งสังเวช มันยิ่งสังเวช แล้วตัวเองก็ติด แล้วตัวเองก็ยังมาเป็นโรคซ้ำเข้าไปอีก ที่นี้เดินจงกรมทั้งคืน ธรรมโอสถรักษาโรค นั้นหาย หายแล้วย้อนกลับมา ถ้าย้อนกลับมา มันถึงจะมาจับสิ่งนั้นได้

เวลาครูบาอาจารย์ท่านติดแต่ละชั้นแต่ละตอนทุกชั้น ชั้นที่ ๑ ก็ติด ชั้นที่ ๒ ก็ติด ชั้นที่ ๓ ก็ติด ชั้นที่ ๔ ก็ติด ติดหมด เพราะอะไร เพราะกิเลสมันพลิกแพลง ไม่มีชั้นไหนไม่ติดหรอก ติดมาก ติดน้อย ติดแน่นอน ถ้าไม่ติดก็ขีปปาปัญญา ปฏิบัติทีเดียว พระอรหันต์เลย แล้วมีด้วย คนที่สร้างบุญญาธิการอย่างนั้นก็มี แต่พวกเรานี้ติดทั้งนั้น เพราะอะไร เพราะครูบาอาจารย์แต่ละองค์ท่านสร้างบุญญาธิการมาขนาดไหน ดูสิ อย่างเช่น หลวงตา หลวงปู่คำดีท่านเป็นคนพูด เราไปอ่านประวัติหลวงปู่คำดี หลวงปู่คำดีท่านพูดเลยว่าพระมหาบัวเป็นปฏิสัมภิทาญาณ

ครูบาอาจารย์เวลาท่านได้รับการแก้ไข ท่านได้การสนทนาธรรม ท่านรู้ว่าองค์ไหนมีคุณธรรมอย่างไร องค์ไหนมีคุณสมบัติเป็นประเภทใด ท่านรู้เลย แล้วถ้ารู้แล้วมัน

ก็เป็นครูบาอาจารย์ที่ท่านคุยกัน ท่านรู้กันอยู่ภายใน แต่คนข้างนอกไม่รู้ไม่ได้ รู้ไม่ได้เพราะอะไร รู้ไม่ได้เพราะไปศึกษาพระไตรปิฎกไว้เยอะ

พอศึกษาพระไตรปิฎกไว้เยอะปั๊บ มันก็ต้องเป็นอย่างนั้น พระอรหันต์แล้วต้องแบบพระพุทธเจ้าเลย นอนต้องสี่หุสยาสน์ พูดจาต้องนิมนวล ถ้าพระหัวเราะนี่ถือว่าพระร้องไห้ พระจะไม่มีการหัวเราะ จะเหมือนตุ๊กตา เหมือนพระพุทธรูปนั่งเฉยอย่างนี้ นี่ๆ อย่างนี้เป็นพระอรหันต์ แต่ถ้าขยับนี้ไม่ใช่ เพราะอะไร เพราะเราไปอ่านพระไตรปิฎกแล้วเราก็คิดของเราไปเป็นแบบนี้ แต่ถ้าเป็นความจริง ครูบาอาจารย์ท่านสนทนาธรรมกัน ท่านรู้กันว่าใครมีคุณสมบัติมากน้อยแค่ไหน มันจะเป็นความจริงอย่างนั้น

ฉะนั้น สิ่งที่เราเขียนมานี้ เพราะว่าตอนที่มันติด มันก็ติด แล้วไม่ใช่ติดธรรมดาเพราะคุยกับเรามาเยอะ ทั้งคุยโดยส่วนตัว พอคุยโดยส่วนตัว มันไม่มีทางออก คือว่ามันได้แย้งไม่ได้ ก็เขียนมาทางเว็บไซต์ เพราะอะไร เพราะมันไม่ได้ชักใจ มันเขียนมาข้างเดียวใช่ไหม ก็เขียนมาข้างเดียวว่าฉันถูกๆ ใจ เขียนมาทางเว็บไซต์

ครั้งที่แล้วก็อย่างที่ว่า เห็นว่ามันสมควรแล้ว ถึงได้เต็มที่ไป พอเต็มที่ไป เห็นไหมพอรู้ตัวปั๊บ ใจกำแพงบั่นหายหมดเลย ตอนนี้เข้าใจแล้ว รู้แล้วว่าติด

พอรู้แล้วว่าติด เพราะรู้แล้ว มันถึงได้ปล่อย ถ้าไม่รู้ มันก็สำคัญว่าสิ่งนั้นเป็นคุณธรรม แล้วก็จะเอาสี่ข้างเข้าถุอย่างนั้นนะ ว่าของฉันใช่ ของฉันถูก เหมือนกันเหมือนกันทุกอย่าง ท่านพูดอะไรกับเราเหมือนกัน

มันคล้ายกัน แต่ไม่เหมือนกัน เหมือนกันไม่ได้ ถ้าเหมือนกันมันต้องรู้จริงเหมือนกัน หรือเหมือนกันคือคุณธรรมเท่ากัน คุณธรรมเท่ากันจะรู้เลยว่าคุณธรรมระดับนี้คืออะไร เวลาแสดงออกจะรู้ทันทีเลย แต่ถ้ามันคล้ายกันคือไม่รู้ ถ้าไม่รู้ เราก็คิดว่าของเราถูก ถ้าของเราถูก มันไม่ใช่

ฉะนั้น สิ่งที่เขาถามที่ว่า “ที่ได้กรุณาเมตตาธรรมเล็กน้อย ลูกไม่รู้เลยว่าสิ่งนั้นเป็นกิเลสชนิดหนึ่ง”

เป็นกิเลสหมด ไม่ใช่กิเลสชนิดหนึ่ง เห็นไหม อุทธัจจกุกกุกจะ นิวรรณธรรมใช้ไหม เวลาขึ้นไป รูปราคา อรูปราคา มานะ อุทธัจจะ อวิชา

อุทธัจจกุกกุกจะเป็นนิวรรณธรรม & เวลาอุทธัจจะข้างบน ใ้้นั้นกลายเป็น เพลิดเพลินในธรรม มันเป็นคนละชั้นเลย มันเป็นคนละชนิดกันเลย กิเลสคนละชนิดกัน เลย

เวลาชื่อของมัน วิญญาณๆ วิญญาณในอะไร วิญญาณในชั้น ๕ วิญญาณ ในปฏิจสมุปบาท วิญญาณในอะไร วิญญาณหยาบ วิญญาณละเอียด วิญญาณมันมี ชั้นไหน คนไม่ภาวนาไม่รู้เรื่องอย่างนี้หรอก

วิญญาณก็คือวิญญาณ ก็เขียนเหมือนกัน อักษรเดียวกัน เหมือนกัน แต่มันคน ละชั้นกัน ไม่ใช่อันเดียวกัน แล้วไม่ใช่อันเดียวกัน ไม่ใช่อันเดียวกันอย่างไร มันไม่ใช่อัน เดียวกัน ไม่ใช่อันเดียวกัน ฉะนั้น ครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติมาท่านถึงรู้ของท่าน

ฉะนั้นถึงบอกว่า “เพราะว่าไม่รู้มันเป็นกิเลสชนิดหนึ่ง เพราะว่ามันไม่รู้เป็นกิเลสชนิด หนึ่ง” วันนี้สารภาพหมดเลย “เพราะไม่รู้คือกิเลสชนิดหนึ่ง แต่เมื่อก่อนนั้นพอคิดว่าสิ่ง นั้นจะเป็นธรรม สิ่งนั้นเป็นธรรม” แต่เราก็พยายามจะเบี่ยงเบนว่ามันไม่ใช่

“นั่นก็เป็นกิเลสชนิดหนึ่ง เพราะว่ามันจะเจอมันได้” เขาบอก “ต้องทำความสงบ เข้าไปถึงจะเจอมันได้” ก็เลยคิดว่ามันเป็นธรรม มันคงสภาวะไว้อย่างนั้น แต่มันก็แปลก ใจว่าทำไมมันถึงไม่มีการเปลี่ยนแปลง”

ก็มันหลงไป นี่เวลามันหลง มันหลง มันสร้างสถานะอย่างใดขึ้นมาว่ามัน เป็นจริงๆ แต่พอมันรู้เท่า พอรู้จริง มันก็ปล่อย เหมือนกับเชื้อโรค เราว่าเชื้อโรค ใครจะไป อยู่กับเชื้อโรค แต่เราไม่เข้าใจว่าเป็นเชื้อโรคใด เราไม่เข้าใจว่าเป็นเชื้อโรค เราคิดว่าเป็น ของดี เราก็ไปอยู่กับมันไง แล้วเราเอามาแนบไว้กับใจ แต่พอรู้ มันสลดทิ้ง พอสลดทิ้งก็ จบ พอมันจบแล้ว มันก็ต้องทำความสงบเข้ามา แล้วย้อนกลับไปจับกาย จับเวทนา จับ จิต จับธรรมนั้นแหละ สติปัฏฐาน ๔ เพราะกิเลสมันก็อาศัยสติปัฏฐาน ๔ เป็นทางออก ก็ กลับไปจับตรงนั้น ถ้าจับตรงนั้นได้ มันก็พิจารณาต่อเนื่องไป มันก็เจริญก้าวหน้าไป ถ้า มันก้าวหน้าไป เห็นไหม นี่การแก้จิต เวลาว่าแก้จิตว่าแก้ยากนะ

บอกว่าถ้าหลวงพ่อก็กู้ให้ เขาพูดเองว่า คงจะไม่มีทางรู้ตัว แล้วคิดว่าคงจะติดไปจนตาย

นี่เขาพูดเอง คนเวลามันสำนึกผิด เห็นไหม “ถ้าหลวงพ่อก็กู้ให้รู้ตัว มันคงติดไปจนตาย”

ถ้าติดไปจนตาย มันก็ว่าสถานะไอ้กำแพงนี้เป็นคุณธรรม มันเหมือนศาสนาคริสต์ กำแพงร้องให้ ไปเขียนกระดาษแล้วยัดไปนั่นนะ คงจะเป็นกำแพงอย่างนั้นนะ ไอ้กำแพงยังเห็นเป็นกำแพงนะ ไอ้กำแพงในใจ อวิชชาทั้งนั้น

“ถ้าหลวงพ่อก็กู้ให้ คงไม่รู้ตัว แล้วคงติดไปจนตาย”

แต่เมื่อพอตัวแล้ว ที่รู้ตัวแล้วเขาถึงเขียนมา “กราบอาจารย์แก้ไขลูกกลับมา กำหนด พอรู้อย่างนี้คือกิเลส อย่าไปอยู่กับมัน มันหนีไปเลย มันแปลกมากๆ”

ไม่แปลกเลย เพราะครั้งที่แล้วแก้จิต เราก็บอกแล้ว ไม่แปลกเลย ไม่มีความลึกซึ้งมหัศจรรย์เลย พี่ๆ ยังไม่ได้ทำอะไรเลย เพียงแต่ทำสมาธิแล้วไปเจอแค่นั้นเอง ยังไม่มีอะไรเลย

แต่เขาบอกว่า โอ้โฮ! มันแปลกมากๆ โอ้โฮ! มันมหัศจรรย์มากๆ

ครั้งที่แล้วเราบอกเลย ยังไม่มีอะไรเลย เพียงแต่เริ่มต้นปฏิบัติ คุณนี้ขนาดว่ายังไม่ยกขึ้นสู่วิปัสสนาเลย แค่ว่าไปติด แต่ตัวเองคิดว่ามันเป็นธรรมๆ ใจ แต่ถ้ามันเข้าใจ แล้วก็คือจบ คือจบไป

นี่เราบอกว่า แก้จิตมันแก้ยาก แต่แก้ยาก มันต้องคนรู้ถึงจะแก้ แล้วคนรู้มันรู้ระดับไหน คุณนี้ เวลาพิจารณาไป รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร ถ้าเป็นบ่วงของมารมันก็รัดคอ รัดคอ มันก็สำคัญตนผิดใจ ถ้าเป็นพวงดอกไม้มันก็บูชาทำให้ลุ่มหลง ลุ่มหลงทั้งนั้นนะ

นี่มันยังไม่เข้านะ รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร ฉะนั้น ถ้าเราพิจารณาไป ถ้าปัญญาอบรมสมาธิพิจารณา รูป รส กลิ่น เสียง มันก็สักแต่ว่า รูป รส กลิ่น เสียง เห็นไหม รูปอันวิจิตรมันไม่ใช่กิเลส ความยึดมั่นถือมั่น ความชอบ

ใจ ความพอใจ ความไปติดพันมันคือกิเลส ถ้าพอมันรู้เท่าปึ๊บ มันก็ปล่อย พอปล่อย รูป รส กลิ่น เสียง มันก็เก้อๆ เซินๆ มันเข้ามา นี่กัลยาณปุถุชน นี่คือกัลยาณปุถุชน บุคคล ๔ คู่เลย บุคคล ๔ คู่

จะขึ้นเป็นบุคคล ๔ คู่ได้ ปุถุชนคนหนาจะขึ้นเป็นบุคคลที่ ๑ ไม่ได้ ถ้าบุคคลที่ ๑ ได้ มันต้องทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าใจสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าจับต้องได้ตามความเป็นจริง มันเป็นคนบุคคลที่ ๑ ถ้าพิจารณาถึงที่สุดเวลามันปล่อยวางๆ บุคคลที่ ๑ กำลังทำงานอยู่ มันมีสัจจะ มีการกระทำเกิดขึ้น เวลาพิจารณาซ้ำๆ ไป ถึงเวลามันขาด นี่บุคคลคู่ที่ ๒

บุคคลคู่ที่ ๑ เป็นบุคคลคู่ที่ ๑ สมบูรณ์ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล ยกขึ้นสู่บุคคลที่ ๒ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ แล้วคู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ มันทำอย่างไร มันมีการกระทำอย่างไร ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติท่านเข้าใจหมด ฉะนั้น สิ่งที่มีมันเป็นจริง มันยังโอ้อโฮ! อุปลรรคเยอะมาก

แล้วเวลาหลงปุ่เสาร์ หลงปุ่มันท่านยังพูดเลยบอกว่า ไม่มีอะไรน่ากลัวเท่ากิเลสของคน กิเลสของคนเพราะอะไร เพราะทุกคนรักตัวเอง ทุกคนปรารถนาอยากได้มรรคได้ผลทั้งนั้นเลย แล้วปฏิบัติไปก็ตัวเองติดหมดเลย ติดอะไร ติดที่กิเลสมันสร้างภาพขึ้นมาให้ มันสร้างภาพขึ้นมาให้เลย แล้วเราก็เข้าใจว่ามันเป็นจริง เราเข้าใจว่า ว่างหมด รู้หมด ยิ่งมีการศึกษามากยิ่งสร้างภาพได้วิจิตรพิสดารมาก ยิ่งมีความรู้มาก กิเลสมันยิ่งมหัศจรรย์มาก ยิ่งมีความรู้มาก ยิ่งหลอกมาก

ฉะนั้น เวลาหลงปุ่มันท่านถึงบอกกับหลวงตาไซ้ไหม “มหา มหาเรียนมานะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐมาก เทิดใส่ศีรษะไว้ เคารพบูชานะ เทิดใส่ศีรษะไว้ แล้วใส่ในลิ้นชักในสมอง แล้วลั่นกุญแจมันไว้ อย่าให้มันออกมา อย่าให้มันสร้างภาพ อย่าให้มันหลอกหลง แล้วปฏิบัติไป พอเป็นความจริงแล้ว อันนั้นจะมายืนยันเลยว่าความถูกต้องจะเป็นอย่างนี้”

แต่ถ้าอันนั้นยังไม่มายืนยัน เห็นไหม “เหมือนกัน” เพราะมันรู้ใจทั้งหมด มันสร้างภาพได้หมด จินตมยปัญญาแก้กิเลสไม่ได้ แก้กิเลสไม่ได้แล้วยังทำให้เราเสียโอกาสด้วย ทำให้เราปฏิบัติแล้วไม่ได้สัจจะความจริงด้วย

ถ้าได้สัจจะความจริงนะ ถ้ามันเป็นสมาธิคือเป็นสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิ ใ้ที่ว่า เป็นกำแพงที่เป็นสิ่งที่คิดขวางไม่มี เพราะสมาธิเป็นหนึ่ง ใ้เข้าไปดูบๆ คลำๆ อยู่อย่างนั้นนะ มันเป็นไปได้ มันเป็นไปได้หรอก

เวลาพิจารณาไป อสุภะมันทั้งหมดแล้ว อยู่ในเรือนว่าง แต่เราไปขวางอยู่ในเรือนว่างนั้น นี่ว่างหมดเลย แต่เราเป็นผู้รู้ว่าง เราเข้าไปอยู่ในเรือนว่างนั้น มันเลยไม่ว่างจริง เพราะมีเรายืนอยู่กลางในที่ว่างนั้น เรายืนอยู่กลางที่ว่างนั้น เราไม่ได้ถอยออกมา ถ้าเราถอยออกมาแล้วมันถึงจะว่างจริง แต่เราถอยออกมา มันว่างจริง มันก็ว่างในตัวมันเอง ใครไปรู้ว่างมันว่าง แต่พอมีเรา เราถึงรู้ว่างมันว่าง ใ้ว่างก็เลยขวางไว้

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเป็นสมาธิเป็นหนึ่งเดียว มันไม่มีกำแพง ไม่มีอะไรทั้งสิ้น มันมีสติสมบุรณ์ รู้พร้อมหมดเลย แล้วเรารำพึงไปเห็นกาย โอ้ย! มันสั้นไหวหัวใจ แล้วมันสั้นไหวหัวใจ มันยังเข้าใจ อ้อ! ใ้ที่รู้เมื่อก่อนนั้นมันรู้หลอกๆ นี่นะ มันไม่ใช่รู้แบบนี้ ถ้าเข้าไปรู้

ถ้ายังไม่รู้ “แหม! พิจารณากาย เห็นกายเหมือนกัน โอ้ย! เจอกาย”...สร้างภาพทั้งนั้นนะ มันไม่เป็นความจริงหรอก เพราะความจริงมันเป็นอีกอย่างหนึ่ง ถ้าความจริงเป็นอีกอย่างหนึ่ง มันจะเป็นความจริง

ฉะนั้น พอเข้าใจได้มันก็จบ เพราะเขาเข้าใจได้ เข้าใจได้ “ลูกรู้แล้วว่าอาจารย์บอกว่าติดหมายถึงอะไร”

ถ้ารู้ว่าติด มันติดหมด นี่แค่ทำสมาธินะ เวลายกขึ้นสู่ปัญญาะ มันจะลึกลับกว่านี้ แล้วเวลาพิจารณาไปแล้ว เพราะอะไร เพราะพิจารณาแล้วมันมีเหตุมีผล พอมีเหตุมีผลขึ้นมา โอ้โฮ! มันว่างหมด มันปล่อยหมด มันปล่อยขนาดไหน มันเป็นตทังคปหาน เพราะว่ามันไม่ยถาภูตัง ไม่เกิดญาณทัสสนะ ไม่เกิดความจริง มันเกิดแต่จินตนาการนะ โอ้ๆ ไปเรื่อย แต่มันไม่เกิดยถาภูตัง คือไม่ได้ฆ่ากิเลสต่อหน้า เกิดญาณทัสสนะว่ากิเลสตายแล้ว

พิจารณากาย เวลามันปล่อย กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ มันปล่อยแล้วมันเหลืออะไร เห็นไหม เราอย่าตลอดว่ามันเหลืออะไร อย่าคำนีไว้ให้คนปฏิบัติมันได้เฉลียวใจ

เดี๋ยวมันก็บอกว่า “ก็ปล่อยเหมือนกัน อ้าว! ก็ปล่อย”

เมื่อคืนนี้พวกแม่ครัวเขาล้างจานเสร็จเขาก็ปล่อยเหมือนกัน เขาล้างจานเสร็จแล้ว เขาก็ทิ้งจานไว้นั่นละ แล้วเขาก็ปล่อยมานั่งอยู่ที่นี่ เขาก็ปล่อยเหมือนกัน เขาปล่อยการล้างจานไง แล้วมันได้อะไรละ ก็ล้างจานเสร็จแล้วไง ล้างถ้วยล้างจานเสร็จแล้วก็ปล่อยทิ้งไว้นั่น ใครเอาจานมาด้วย ไม่มีใครเอาจานมาด้วยสักคน จานทิ้งไว้นั่น ปล่อยอย่างนี้หรือ เวลามันปล่อย มันปล่อยอย่างไร เวลามันเป็นความจริง มันเป็นความจริงอย่างไร นี่คนทำความจริงแล้วมันถึงจะรู้ตามความเป็นจริง

นี่พูดถึงว่า รู้แล้วว่าติด กิเลสมันพาให้หลง มันหลงไปอย่างนั้นนะ พอรู้แล้วว่าติด รู้จริงเข้าไป จบหมดเลย พอจบหมดเลยนะ จบหมดเลยหมายความว่าเรารู้เท่า แต่สมาธิอยู่ไหน แต่เวลากลับขึ้นสู่วิปัสสนามันต้องเดินก้าวหน้าไป มันถึงจะเป็นความจริงขึ้นไป

แล้วถ้าเป็นความจริงขึ้นมาแล้ว นั่นแหละ ในวงกรรมฐาน ในวงปฏิบัติเขาทำกันอย่างนั้น ถ้าทำอย่างนั้นแล้วมันจะเป็นความจริงขึ้นมาเป็นความจริง

ไม่อย่างนั้นเราผิวเผิน เราอยู่ด้วยกัน แต่เราไม่รู้สึຈจะความจริงเหมือนกัน อยู่ด้วยกัน แต่ใจไม่เหมือนกัน แต่พอมันเหมือนกัน โอ้โฮ! ไม่ต้องพูด แค่สไปตามันก็รู้หมด รู้หมด ถ้ามันรู้จริงนะ ถ้ารู้ไม่จริงเป็นแบบนั้น

ถาม : เรื่อง “ความเป็นไปของจิต”

กราบนมัสการหลวงพ่อ กระผมปฏิบัติภาวนาเป็นประจำ แม้ในขณะทำงานก็ภาวนา ประมาณ ๒-๓ อาทิตย์มานี้ กระผมภาวนาแล้วรู้สึกว่าการนี้ไม่ใช่เรา ไม่ควรยึดติด เป็นที่สะสมของกิเลส รู้สึกเบื่อหน่าย อะไรที่มากระทบจิตทำให้สุขก็เบื่อ ทำให้เกิดทุกข์ก็เบื่อ อยากจะละทิ้งจิต ที่ผมรู้สึกเช่นนี้ ผมใกล้จะบ้าหรือเปล่าครับ ผมถูกกิเลสหลอกหรือเปล่าครับ ผมเบาปัญญาจริงๆ ครับ ขอท่านอาจารย์เมตตาให้ความกระจ่างด้วยครับ

ตอบ : ฉะนั้นพูดถึงว่าผมปฏิบัติใช้ใหม่ เขาถามว่า “ความเป็นไปของจิต กระผมปฏิบัติภาวนาเป็นประจำ แม้ในการทำงานก็ภาวนา มาประมาณ ๒-๓ อาทิตย์นี้ กระผม

ภาวนาแล้วรู้สึกว่าจะจิตนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ควรยึดติดสิ่งใด เป็นที่สะสมของกิเลส สุขก็เบื่อ ทุกข์ก็เบื่อ ทุกอย่างเบื่อหมดเลย อย่างนี้ผมเบาปัญญาหรือเปล่า ผมบ้าไปหรือเปล่า”

เวลาปฏิบัติไปนะ ที่ว่า รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เราพิจารณาเริ่มต้น ปุณฺณหรือคนภาวนาทุกคนจะเริ่มต้นจากตรงนี้ ถ้าเริ่มจากตรงนี้ เวลาภาวนาไป คนภาวนาบ่อยครั้งเข้าๆ เพื่อจิตมันมีจุดยืนของมัน ถ้าจิตมีจุดยืนของมัน

จากสุตมยปัญญา ศึกษาเล่าเรียน ศึกษาตามวิชาการ เวลาปฏิบัติไปแล้ว จิตมันมีความสงบระงับบ้าง มันจะเกิดจินตมยปัญญา เวลาเกิดจินตมยปัญญา คือปัญญาที่ละเอียดขึ้นนะ ปัญญาที่ละเอียดขึ้น ที่โยมถามมานี้แหละ “มาประมาณ ๒-๓ อาทิตย์นี้ กระผมภาวนาไปแล้วรู้สึกว่าจะจิตนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่จิต” เห็นไหม มันเกิดจินตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากจินตนาการ

พอจินตนาการ จิตมันมีความสงบระงับ เพราะอะไร เพราะเราภาวนาของเรามาตลอด เราบ่มเพาะ เรามีตบะธรรมบ่าเพ็ญเพียร ความเป็นตบะธรรมมันจะอบรมบ่มเพาะหัวใจของเรา พอมันบ่มเพาะหัวใจของเรา หัวใจของเรามันชุ่มชื้น มันมีคุณธรรมขึ้นมา มีคุณธรรมขึ้นมามันก็มีปัญญาขึ้นมา

พอมีปัญญาขึ้นมา มันก็มีปัญญามานะว่า “นี่ไง จิตนี้ไม่ใช่เรา สรรพสิ่งนี้ไม่ใช่เรา ทุกอย่างก็ไม่ใช่เรา พอไม่ใช่เรา มันก็เกิดปัญญาความรู้สึกนึกคิดนี้ขึ้นมา มันก็เบื่อหน่าย สุขก็เบื่อ ทุกข์ก็เบื่อ ไม่ต้องการสิ่งใดเลย” เห็นไหม นี่เวลาจิตมันเป็นขาขึ้น จิตมีคุณธรรมมันก็มีมีความสุขอย่างนี้

เวลาภาวนาไป จิตมันมีขาขึ้น แล้วมันมาจากไหนละ ก็มาจากที่เราภาวนามาตลอด เราภาวนามาตลอด ทำงานก็ภาวนา เวลาภาวนา นี่เขาเรียกว่าธรรมมันเกิด มีคุณธรรมเกิดขึ้น ธรรมเกิด ไม่ใช่มรรค

ถ้ามรรคเกิด จิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงนะ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เวลามรรคมันเกิดนะ จิตสงบแล้วมันจับมรรคได้ อันนั้น

มันถึงมีกิจจญาณ มีสัจจญาณ ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล ถ้ามีมรรคมีผล อย่างนั้นมันเป็นชำระล้างกิเลส

แต่ถ้าเราภาวนาของเราอย่างนี้ เราภาวนาเป็นปุณฺณ เราภาวนาฝึกหัดของเรา ขึ้นมา มันเกิดธรรมมันเกิด ธรรมมันเกิด มันเกิดธรรมสังเวช พอธรรมสังเวช มันเกิดมีความรู้สึก มีความรู้สึกที่เราเบื่อหน่าย เรารู้สัจธรรม... ใ้มันนี้เป็นโลกียปัญญา ปัญญาโลกๆ เราเห็นแหละ ปัญญาโลกๆ แต่ปัญญามันตรีกในธรรม มันมีความรู้สึกในธรรม เขาเรียกว่าธรรมสังเวช มันสังเวช มันสลดหดหู่ มันเบื่อหน่าย เวลาภาวนามันเป็นแบบนี้ แล้วโลกที่ปฏิบัติกันก็ได้แค่นี้ ที่ปฏิบัติกันได้แค่นี้ “เหม! มันว่าง มันปล่อย มันวาง มันเบื่อหน่าย”

เบื่อหน่ายแล้วอย่าทำผิดนะ เบื่อหน่าย ศีลต้องชัดเจนนะ เบื่อหน่าย ต้องมีคุณธรรมนะ เพราะมันอกุปปิธรรม มันจะไม่ย้อนลงกลับไปเสวยสิ่งที่เป็นความทุกข์ ความยาก ใ้มันชั่วครวเท่านั้นนะ ที่มันชั่วครวเท่านั้น เขาบอกว่า “ผมเบาปัญญาจริงๆ ครับ ขอท่านอาจารย์เมตตาให้ความกระจ่างด้วย”

ถ้าให้ความกระจ่าง เห็นไหม สิ่งที่เราภาวนา เราภาวนามาแล้ว สิ่งที่ว่าเขาภาวนามาตลอด แม้แต่ทำงานก็ภาวนา

การภาวนามันเป็นยอด ยอดของการงาน ยอดของสิ่งที่มีชีวิต เพราะอะไร เพราะว่าเวลาให้ทาน ทาน เวลาเราทำบุญกุศลขนาดไหน ถึงที่สุดต้องมีศีล เวลาศีลแล้ว มีศีลเป็นปกติ เวลาภาวนามันก็เกิดสมาธิ สมาธิมันเกิดปัญญา ปัญญาอันนี้เป็นปัญญาที่ภาวนามยปัญญา ปัญญาจะรู้จะถอน ปัญญาที่ทำให้เราพ้นจากทุกข์ ปัญญาที่ทำให้เราไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย พ้นจากการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายไปเลย ถ้าเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

แต่ถ้าเราภาวนาไปแล้ว ถ้ามันยังไม่ถึงที่สุด ภาวนาไปแล้วมันเป็นบาทฐาน มันเป็นการสร้างอำนาจสมาธิบารมีไง เราปฏิบัติบูชาของคัมภีร์พระเจ้าสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่มันย้อนกลับมาในหัวใจของเรา เช่นที่บอกว่า เวลาปฏิบัติไปแล้ว จิตก็ไม่ใช่เรา เราไม่ควรยึดติด

พอมันมีความรู้ความเห็น เห็นใหม่ นี่ธรรมมันเกิด ธรรมมันเกิด จริงๆ มันก็ไม่ใช่เราในตัวมันเองอยู่แล้ว มันของชั่วคราวเท่านั้นละ มันเป็นสมมุติ เกิดมาชั่วคราวๆ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด คนเราต้องพลัดพรากไปจากมัน คนต้องพลัดพรากจากทุกสิ่งทุกอย่างที่มีในปัจจุบันนี้ ต้องพลัดพรากแน่นอน จะพลัดพรากทางลบหรือทางบวกเท่านั้นเอง แต่มันพลัดพรากไปแล้ว สิ่งที่มีมันพลัดพรากนี้มันเป็นข้อเท็จจริง แต่ของเรา การดำรงชีวิต เราดำรงชีวิตอยู่กับมันอย่างนี้

แต่เวลาเรามาภาวนา เรามาภาวนา เรามารู้จากภายใน รู้จากภายใน เห็นใหม่ จิตนี้ไม่ใช่เรา มันเกิดสังเวช มันเกิดสังเวช แล้วเขาบอกว่า “ผมนี้ไกล้ำบ้าหรือเปล่า”

คำว่า “ไกล้ำบ้า” มันมองโลกไง โลกเขายึดมันถือมันกัน โลกเขาแสวงหากัน แต่ในความรู้สึกของเรา เขาแสวงหา เขากว้านเอาแต่ฟืนแต่ไฟเผาตัวเขาเอง เรามีความคิดแตกต่าง เรามีความคิดจะปล่อยจะวาง เรามีความคิดที่จะหันหน้าออก มันถึงแปลกโลก ถ้าแปลกโลกปั๊บ มันถึงบอกว่า เราจะไกล้ำบ้าหรือเปล่า

ถ้าโลกเขามองเรา เขาก็มองเราว่าเป็นบ้า เพราะถ้าทางโลกเขา เขาต้องแสวงหาสมบัติของเขา เขาแสวงหาหน้าที่การงานของเขา ตำแหน่งหน้าที่การงานของเขา เขาแสวงหาเพื่อประโยชน์กับเขา แต่เราทำหน้าที่การงานแล้วเราไม่แสวงหา เราทำเพื่อเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย แต่เราทำแล้วเราจะมาภาวนาของเรา

ถ้าโลกเขาว่าเราบ้าหรือเปล่า เขาก็มองเราอย่างนั้น ถ้าเขามองอย่างนั้นเพราะมันคนละวิสัยทัศน์ มันไม่เหมือนกัน ถ้าเขามองอย่างนั้นคือเขามองแบบโลก

ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติแล้ว ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม “จะสอนเขาได้อย่างไร” เพราะมุมมองของโลกเป็นอย่างนั้น

แต่มุมมองของธรรมนะ เราเสียสละ แต่สละสิ่งที่เป็นกิเลสต้นหาความทะยานอยาก แต่ทุกอย่างยังสมบูรณ์ของมัน เห็นใหม่ แต่เราสละกิเลสต้นหาความทะยานอยาก

แต่เขาบอกว่า แล้วมันสละอย่างไรละ สละแล้วสมบูรณ์ มันเป็นอย่างไร เออ! สละมันก็ต้องหมดไปหายไป สละแล้วยังสมบูรณ์อยู่ มันเป็นอย่างไร เออ!

แต่คนภาวนาแล้ว เวลาเสียสละนะ เวลาหลวงปู่มัน หลวงปู่ขาว เวลาท่านอยู่ที่
โหล่งขอด หลวงปู่มันอยู่ที่เชียงใหม่ เวลาท่านไปสิ้นกิลีส แล้วท่านต้องจากที่นั่นมา ท่าน
อาลัยอาวรณ์ ท่านเห็นบุญคุณของต้นไม้นั้น ท่านเห็นบุญคุณของชุมชนนั้น ชุมชนนั้น
เขาใส่บาตรเรา เขาเลี้ยงเรามา แล้วมันไปฆ่าอริชชาที่นั่นนะ เสวยวิมุตติสุขที่นั่น แล้ว
เวลาจะจากมา หลวงปู่ขาวท่านเล่าให้หลวงตาฟัง หลวงตาท่านสะเทือนใจ เวลาคนมี
คุณธรรมแล้วมันสะเทือนใจ

ท่านบอกว่า เดินออกมาแล้วก็เหลียวหน้าไปมอง เดินมาแล้วก็หันหลังไปมอง คือ
จะต้องพลัดพรากจากเขา จะต้องจากที่นั่นมา มันอาลัยอาวรณ์ มันเห็นบุญเห็นคุณ เห็น
คุณของชาวบ้านที่เขาให้ข้าวปลาอาหาร เห็นคุณของร่มเงาของต้นไม้ เห็นคุณเขาไป
หมดเลย แต่มันเห็นที่ไหนละ มันเห็นในใจของผู้ที่เห็นคุณนะ ไม่มีใครเขารู้ด้วยหรอก ไม่
มีใครเขารู้ได้ด้วย แต่หัวใจดวงนั้นมันเห็นบุญเห็นคุณ เห็นใหม่

เวลาหลวงปู่มันจะจากพวกหมู่เขามา “ตุ้ ตุ้ไปไหน ถ้าตุ้ตายที่นี้ ทางนี้ก็เผาให้ได้
คะ” คือเขาทำให้ได้หมด อยากรู้ได้อะไรบอกมา ที่ในโลกนี้มี เขาจะแสวงหาให้

แต่คนที่มีคุณธรรมเขาไม่ต้องการตรงนั้น เขาต้องการหัวใจของสัตว์โลก เวลา
ท่านเผยแผ่ไป ท่านกลับมาจากเชียงใหม่ ท่านขึ้นไปทางอีสาน ท่านยังได้พระมาอีก
หลายองค์เลย ท่านได้พระ ได้ชุมชน ที่ไปนี้ไปเอาหัวใจของสังคม ไปเทศนาว่าการให้เขา
ประพฤติปฏิบัติ ให้ดวงตาเขาเห็นธรรม ให้ใจเขาผ่องแผ้ว

แต่ถ้าอยู่กับชาวหมู่เข “ตุ้อยู่ที่นี่” ธรรมดาเขาหาให้หมด มันก็เป็นวิมุตติสุขในใจ
ของท่าน แต่ท่านต้องจากที่นั่นมาเพื่อประโยชน์กับสังคม เพื่อประโยชน์ เห็นใหม่ รื้อสัตว์
ชนสัตว์เพื่อประโยชน์กับหัวใจของสัตว์โลก ไม่ใช่เพื่อประโยชน์กับท่าน แต่เพื่อโลก เพื่อ
หัวใจของสังคม ท่านมาอย่างนั้นนะ ท่านทำอย่างนั้นไง ถ้าทำอย่างนั้น มันถึงต้องพลัด
พรากมา

ฉะนั้น เขาบอกว่า เราใกล้บ้าหรือเปล่า

ถ้ามีสติปัญญา ไม่ เราไม่ใกล้บ้า เราเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ ประเสริฐเพราะเรา
เกิดเป็นมนุษย์ เราต้องมีหน้าที่การงานเพื่อปัจจัย ปัจจัยดำรงชีพ ดำรงชีพไว้กำหนดลม

หายใจเข้านึ้กพุท ลมหายใจออกนึ้กโธ ถ้าจิตสงบระงับแล้ว เราฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาเกิดจากภายใน

คอมพิวเตอร์ ซูเปอร์คอมพิวเตอร์ เขาก็ใช้คำนวณทางทฤษฎีในทางโลก เวลาเกิดภาวนามยปัญญา มันคำนวณกิเลส มันชำระล้างกิเลสในใจ มันไม่มีปัญญาชนิดใดสามารถชำระถอดถอนกิเลสได้ เว้นไว้แต่ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากจิตนี้เท่านั้น อย่างอื่นชำระกิเลสไม่ได้ เพราะมันเป็นวัตถุ มันเป็นสสารที่ไม่มีชีวิตที่ไม่สามารถแทรกเข้าไปในอวิชชาได้ ฉะนั้น ภาวนามยปัญญานี้เท่านั้นถึงจะสามารถชำระล้างกิเลสได้

ฉะนั้น เวลาเขาถามว่าเขาบ้าหรือเปล่า เขาโกธบ้าหรือเปล่า

ไม่ ถ้าบ้าคือขาดสติ คนขาดสติปล่อยให้กิเลสมันชักนำไป นั่นนะคนนั้นจะบ้า แต่ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะ เรารู้ตัวทั่วพร้อมตลอดเวลา แล้วเรามีสติสัมปชัญญะของเรา มันไม่บ้าหรอก

สติ เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเกิด”

ถ้าประมาทเลินเล่อมันจะบ้า แต่ถ้ามีสติ มันเป็นไปไม่ได้ ถ้ามีสติ สติมันรู้เท่าทันความคิด รู้เท่าทันพฤติกรรม รู้เท่าทันที่เราจะทำอะไร ถ้ารู้เท่าทันหมด เราไม่ขยับออกไป ไม่ทำสิ่งที่ผิดพลาด มันจะเป็นอะไรไป

ทีนี้ถ้าภาวนาแล้วมันมีแต่จะดีขึ้น ถ้าดีขึ้น เราดีขึ้น เรามีสติปัญญามากขึ้น เรารู้เท่าทันความคิดของเรา เรารู้เท่าทันกิเลสในใจที่มันจะหลอกเรา เรารู้เท่าทันจนเราเห็นแจ้ง ถ้าเห็นแจ้ง เราส้ารอกคายกิเลสออก เราจะรู้ของเรา บัจจัตตัง สันทิฏฐิโก รู้จำเพาะตน รู้จำเพาะในหัวใจ ถ้ารู้จำเพาะในหัวใจ สติสมบูรณ์ ไม่ใช่คนบ้า แล้วถ้าสติสมบูรณ์ มันจะเป็นความจริงของเรา

ฉะนั้นถึงบอกว่า เราไม่ใช่เบาปัญญา ปัญญาของเรากับปัญญาทางโลกมันคนละเรื่องกัน นี่ถ้าปัญญาของเราเกิดขึ้นแล้วเราภูมิใจ เราพอใจในปัญญาของเรา แล้วรักษาของเรา

สมบัติโลก สมบัติโลกคือชีวิตเราเนี่ย แล้วทรัพย์สมบัติที่ได้มากับดำรงชีพนี้สมบัติโลก

สมบัติของเราๆ จิตนี้มันต้องเวียนว่ายตายเกิด ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ถ้ามันมีคุณธรรม ถ้าเป็นพระโสดาบันเกิดอีก ๗ ชาติ ถ้ามันสิ้นสุดแห่งทุกข์ ไม่เกิดอีกเลย แต่ถ้าเราไม่ได้สมบัติอันนี้ มันเวียนว่ายตายเกิดไม่มีต้นไม่มีปลาย มันไปแต่อำนาจของเวรกรรม มันจะหมุนไปอย่างนี้ ไม่มีต้นและไม่มีปลาย มันจะไปของมันตลอด ถ้าไปของมันเพราะอะไร

เพราะกรรมดีกรรมชั่ว เพราะจิตนี้ได้สร้างกรรมดีกรรมชั่วมา แล้วไม่ใช่สร้างมาชาตินี้ สร้างมาตั้งแต่อดีตชาติไม่มีต้นไม่มีปลาย แต่ถ้าเรามีสติปัญญาเดี๋ยวนี้ เราจะชำระเดี๋ยวนี้ มันจะเป็นประโยชน์เดี๋ยวนี้ ถ้าเป็นประโยชน์เดี๋ยวนี้ นี่สมบัติของเรา เป็นสัจจะของเรา

เกิดมาเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วศาสนาพุทธ เห็นไหม ศาสนาพุทธศาสนาแห่งปัญญา แล้วเรากำลังฝึกฝนให้เกิดภาวนามยปัญญา ปัญญา สัจจะจริงในพระพุทธศาสนา ไม่ใช่ปัญญาจำ ไม่ใช่ปัญญาในคอมพิวเตอร์ ไม่ใช่ปัญญาจากสถิติ ปัญญาเป็นปัจจุบัน ปัญญาที่เกิดจากปัจจุบันเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่ชำระล้างกิเลส เพียงแต่ขอให้ประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องไป ให้มันมีผล ให้มันได้ผลตามความเป็นจริง มันจะเป็นปัจจัยตั้ง สันติภูมิจึงในหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินั้น เอวัง